

Zaprimljeno: 3. 11. 2002.
UDK: 343.9

IZVORNI ZNANSTVENI ČLANAK

POVEZANOST DVIJU RAZINA ČIMBENIKA RIZIKA DELINKVENTNOG PONAŠANJA

Milko Mejovšek

Aleksandar Buđanovac

Zoran Šućur

Sveučilište u Zagrebu

Edukacijsko-rehabilitacijski fakultet

Odsjek za poremećaje u ponašanju

SAŽETAK

Cilj rada sastoji se u utvrđivanju povezanosti čimbenika rizika na razini primarne obitelji i čimbenika rizika na razini prijestupnika. Uzorak ispitanika sastoji se od 271 zatvorenika iz svih pet kaznenih zavoda u RH. Podaci o čimbenicima rizika na razini primarne obitelji prikupljeni su pomoću 24 varijable kojima je obuhvaćen socioekonomski status, socijalna patologija i fizičko nasilje u primarnoj obitelji ispitanika. Čimbenici rizika na razini prijestupnika ispitani su pomoću dva sustava varijabli. Jedan sustav čini 17 varijabli iz standardnog anketnog upitnika, a drugi, deset skala poznatog kanadskog instrumenta LSI-R.

U obradi podataka primijenjena je biortogonalna kanonička korelacijska analiza i kvazikanonička korelacijska analiza (kanonička analiza kovarijance). Rezultati pokazuju značajnu povezanost čimbenika rizika na razini obitelji, odnosno na razini pasivnog socijalnog statusa ispitanika i čimbenika rizika na razini ispitanika, odnosno njegova aktivnog socijalnog statusa utvrđenog na dva različita načina. Kako se i očekivalo, postoji pozitivna povezanost između te dvije razine čimbenika rizika, a to ukazuje na kontinuitet, odnosno perzistentnost čimbenika rizika u populaciji delinkvenata.

Ključne riječi: delinkvencija, rizični čimbenici, primarna obitelj, LSI-R

UVOD

Brojni su obiteljski i individualni faktori povezani s kriminalitetom u odraslosti: antisocijalna ponašanja u obitelji, loš školski uspjeh, stresne obiteljske okolnosti (ekonomska deprivacija, obiteljski sukobi), dezorganizacija obitelji (razvodi, separacije, promjene boravka), roditeljsko zanemarivanje, stroga i okrutna disciplina, nizak verbalni kvocijent inteligencije, hiperaktivnost itd. (Kolvin i sur., 1988.; Blumstein i sur., 1986.; Blumstein, Farrington i Moitra, 1985.; Corbett i Petersilia, 1994.). Klevens i sur. (2001.) pokazuju da na kriminalni put muških odraslih prijestupnika često utječu čimbenici kao što su: uključenost drugih članova obitelji u kriminal, ekstremna ekonomska deprivacija, obiteljski sukobi, stroge fizičke kazne i fizičko mal-

tretiranje, odsustvo roditelja (posebno majke), odbacivanje, nedostatak nadzora.

U više longitudinalnih istraživanja uočen je kontinuitet u asocijalnom i antisocijalnom ponašanju. Farrington u više radova ističe taj kontinuitet kod osoba kod kojih su uočeni poremećaji u ponašanju u dječjoj dobi (Farrington, 1989., 1991.a, 1991.b). U svojoj teoriji kriminaliteta (Farrington, 1992.), taj autor posebnu važnost pridaje "antisocijalnoj tendenciji", pod kojom podrazumijeva kontinuitet u antisocijalnom ponašanju pojedine osobe od ranog djetinjstva do odrasle dobi. Farrington i Hawkins (1991.) tvrde da događaji iz ranog djetinjstva (prije osme godine) predstavljaju značajne prediktore kasnijeg kriminaliteta u odraslosti. Sampson i Laub (1993.) naglašavaju da kauzalni